Hashman a Harrupová proti Spojenému království, rozsudek velkého senátu ze dne 25. 11. 1999

Stěžovatel: Hashman a Harrupová

Žalovaný stát: Spojené království

Číslo stížnosti: 25594/94

Datum: 25.11.1999

Článek Úmluvy: čl. 10
čl. 11
čl. 27
čl. 31
čl. 32
čl. 41
čl. 47
čl. 5

Rozhodovací formace: Velký senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: předvídatelnost, svoboda projevu/sdělovací prostředky, svoboda sdružování, zásah

Významnost: 1

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

25. listopadu 1999

VĚC HASHMAN A HARRUPOVÁ

(Rozsudek ve věci Hashman a Harrupová v. Spojené království)

Evropský soud pro lidská práva (dále jen „Soud“), zasedající jako Velký Senát, který tvořili soudci L. Wildhaber, předseda, E. Palmová, A. Pastor Ridruejo, G. Bonello, J. Makarczyk, P. Kuris, R. Türmen, F. Tulkensová, V. Strážnická, P. Lorenzen, V. Butkevych, A. B. Baka, R. Maruste, S. Botoucharová, lord Reek, ad hoc soudce, a pan P. J. Mahoney, taemník Soudu, po uzavřené poradě, která se konala ve dnech 23. června a 27. října 1999, posledně uvedeného data vynesl následující rozsudek:

POSTUP

1. Případ byl 2. listopadu 1998 postoupen Soudu Evropskou komisí pro lidská práva (dále jen „Komise“) v rámci tříměsíční lhůty stanovené dřívějšími články 32 § 1 a 47 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“). Případ vycházel ze stížnosti č. 25594/94 proti Spojenému království Velké Británie a Severního Irska, předložené Komisi dne

19. srpna 1994 podle dřívějšího článku 25 dvěma občany Spojeného království, panem Josephem Hashmanem a slečnou Wandou Harrupovou.

Žádost Komise odkazovala na dřívější články 44 a 48 a na prohlášení, kterým Spojené království uznalo závaznost jurisdikce Soudu (dřívější článek 46). Účelem žádosti bylo obdržet rozhodnutí, zda jednání odpovědného státu představovalo porušení jeho povinností podle článku 10 Úmluvy.

2. V souladu s ustanoveními článku 5 § 4 Protokolu č. 11 ve spojení s ustanoveními 100 § 1 a 24 § 6 Jednacího řádu Soudu rozhodla porota Velkého Senátu dne 20. ledna 1999, že případem se bude zabývat Velký Senát Soudu. Velký Senát zahrnoval ex officio sira Nicolase Bratzu, soudce zvoleného za Spojené království (článek 27 § 2 Úmluvy a ustanovení 24 § 4 Jednacího řádu Soudu), L. Wildhabera, předsedu Soudu, E. Palmovou, místopředsedkyni Soudu, a J.-P. Costu a M. Fischbacha, místopředsedy sekcí (článek 27 § 3 Úmluvy a ustanovení 24 § 3 a 5 písm. a/). Dalšími členy jmenovanými do Velkého Senátu byli A. Pastor Ridruejo, G. Bonello, J. Makarczyk, P. Kuris, R. Türmen, F. Tulkensová, V. Strážnická, P. Lorenzen, V. Butkevych, A. B. Baka, R. Maruste a S. Botoucharová (ustanovení 24 § 3).

Sir Nicolas Bratza, který se účastnil přezkoumání případu provedeného Komisí, stáhl svoji účast na zasedání Velkého Senátu (ustanovení 28). Dne 13. května 1999 jmenovala vláda Spojeného království (dále jen „Vláda“) lorda Reeda, aby zasedal jako ad hoc soudce (článek 27 § 2 Úmluvy a ustanovení 29 § 1). Pan Makarczyk, který se nemohl účastnit na dalším projednávání případu, byl nahrazen panem J. Casadevallem (ustanovení 24 § 5 písm. b/).

3. V souladu s rozhodnutím předsedy Soudu se konalo veřejné zasedání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 23. června 1999.

Před Soud předstoupili:

(a) za Vládu M. Eaton, vyslanec, J. Morris QC, generální prokurátor, R. Singh, M. Demetriouvá, obhájci, C. Stewartová, S. Bramley, Ministerstvo vnitra, poradci;

(b) za stěžovatele P. Codner, obhájce.

Soud vyslechl připomínky pana Codnera a pana Morrise.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

1. Okolnosti případu
2. Dne 3. března 1993 troubili stěžovatelé na lesní roh a křičeli s úmyslem rušit Portmanský hon. U soudu v Gillinghamu byla vznesena stížnost za účelem požadovat od stěžovatelů podepsání záruky (s ručitelem nebo bez ručitele) o zachovávání veřejného pořádku a dobrém chování v souladu se zákonem o smírčích soudcích z roku 1361.
3. Stěžovatelé byli dne 7. září 1993 podmíněně odsouzeni k pokutě 100 liber, pokud budou narušovat veřejný pořádek v období následujících 12 měsíců. Stěžovatelé se odvolali ke Korunnímu soudu, který projednal jejich odvolání 24. dubna 1994 v Dorchesteru.
4. Korunní soud, sestávající ze soudce Korunního soudu a dvou smírčích soudců, shledal, že stěžovatelé se nedopustili porušení veřejného pořádku a že jejich chování těžko mohlo zapříčinit narušení veřejného pořádku. Soud shledal následující:

„(a) Dne 3. března 1993 viděl Edward Lycett Green, vůdce Portmanského honu, stěžovatele v okolí Ranston Estate, a odtamtud také slyšel zvuk lesního rohu. Později, okolo 13.15, viděl vůz stěžovatelů na Iwerne Hill a opět slyšel zvuk lesního rohu. Přitom také slyšel křik stěžovatelky. Ke stěžovatelům přiběhlo několik loveckých psů – honičů, kteří museli být odlákáni zpět honci.

(b) Okolo 13.45 vyběhl osamělý lovecký pes z Rolf´ Wood poblíž Higher Shaftesbury Road. Náhle a bez zjevného důvodu přeběhl silnici, kde ho přejel nákladní automobil jedoucí směrem na Blandfort Forum.

(c) Přibližně v 15.45 prohlásil první stěžovatel před policejním strážmistrem, že troubil na lesní roh, ale nikoliv v blízkosti místa, kde byl zabit onen lovecký pes. Strážmistr lesní roh zabavil.

(d) Iwerne Hill je vzdáleno zhruba míli od místa, kde byl lovecký pes přejet. V okamžiku své smrti se vzdaloval od místa lovu a od Iwerne Hill.

(e) Podle svého vlastního vyjádření se oba stěžovatelé pokoušeli narušit lov. První stěžovatel přiznal, že troubil na lesní roh a stěžovatelka křičela na psy. Jejich cílem bylo rozptýlit psy a zabránit tak pronásledování a zabíjení lišek.

(f) Expert pan Downes prohlásil, že se po mnoho let účastní lovů a že častokrát viděl, jak se někteří lovečtí psi odpoutali od hlavní smečky a běželi pryč. To podle jeho názoru vystavovalo nebezpečí jak psy samotné, tak uživatele silnice."

7. Na základě těchto skutečností vyjádřil Korunní soud následující názor:

„(a) Chování stěžovatelů bylo záměrným pokusem zasáhnout do Portmanského honu a znemožnit lovcům a honcům kontrolu nad jejich psy.

(b) V tomto ohledu bylo jednání stěžovatelů protiprávní a vystavovalo lovecké psy nebezpečí.

(c) Při této příležitosti nedošlo k násilí nebo hrozbě násilím, takže nemůže být řečeno, že se stěžovatelé dopustili narušování veřejného pořádku, ani že jím nehrozili.

(d) Stěžovatelé by zopakovali své jednání, pokud by jim v tom nebylo zabráněno podmínečnou sankcí.

(e) Jednání stěžovatelů bylo contra bonos mores.

(f) Případ R. V. Howell (viz níže) byl aplikovatelný pokud se vztahoval na právo zadržení pro narušování veřejného pořádku, které mohlo být použito jen v případě, že došlo k použití násilí nebo bylo jeho použití velmi pravděpodobné.

(g) Kdykoliv došlo k narušení veřejného pořádku, nebo pokud došlo k jednání contra bonos mores, měla pravomoc použitelná k podmíněnému donucení k dodržování pořádku a dobrému chování větší rozsah než pravomoc k zadržení, protože narušení veřejného pořádku je ex hypotesi contra bonoc mores, a slova „dodržovat pořádek" nepřidávala nic k tomu, co bylo od žalované strany požadováno slovy „dobře se chovat".

8. Soud poznamenal, že ani zpráva Právní komise ohledně podmíněných trestů ani Evropská úmluva nejsou součástí vnitrostátního práva.
9. Soudce Korunního soudu souhlasil s přednesením obhajoby před Vyšším soudem, pro kterou ale byla dne 5. srpna 1994 zamítnuta právní pomoc. Odvolání stěžovatelů proti tomuto rozhodnutí byla zamítnuta dne 19. září 1994.
10. Relevantní vnitrostátní právo a praxe
11. Narušování veřejného pořádku a chování contra bonos mores
12. Narušování veřejného pořádku, které není trestným činem, je velmi starým konceptem zvykového práva. Jak však poznamenal roku 1981 soudce Nejvyššího soudu Watkins v rozsudku odvolacího soudu v případu R. v. Howell (/1982/ 1 Zprávy Královské poroty 416):

„Úplná definice pojmu „narušování veřejného pořádku“ byla formulována ve velmi málo případech.“ (str. 426)

Pokračoval:

„Přikláníme se k tomu, že k narušení veřejného pořádku dojde vždy, když je způsobena nebo je velmi pravděpodobné, že bude způsobena, újma osobě nebo v její přítomnosti jejímu majetku nebo když se osoba obává takového poškození prostřednictvím přepadení, výtržnosti, povstání, nezákonného shromáždění nebo jiného nepokoje.“ (str. 427)

11. V jednom z pozdějších případů projednávaných před senátem Nejvyššího soudu (Percy v. generální prokurátor) setrval soudce Collins u definice vycházející z případu Howell, když konstatoval, že podmínkou narušení veřejného pořádku je nebezpečí násilí. Není však podstatné, aby se násilí dopustila žalovaná strana, pokud je zjištěno, že přirozeným důsledkem jejího chování by bylo vyvolání násilného jednání druhých:

„Dané chování nemusí samo o sobě být výtržnictvím nebo nebo porušením trestního práva. Stačí, pokud by jeho přirozeným důsledkem bylo vyvolání násilného jednání druhých, čímž by došlo k narušení veřejného pořádku.“

12. V rozsudku Nicol a Selvanayagam v. generální prokurátor (/1996/ 160 Zprávy smírčích soudců 155), stanovil soudce Nejvyššího soudu Simon Brown následující:

„… soud by určitě neshledal, že došlo k narušení veřejného pořádku, pokud by násilné chování vyvolané na straně druhých bylo nejen nezákonné, nýbrž i zcela nepřiměřené – jak by tomu samozřejmě bylo, pokud by jednání žalované strany bylo nejen zákonné, ale takové, že by žádným věcným způsobem nezasahovalo do práv jiných. A fortiori, pokud žalovaná strana vykonávala některé ze svých základních práv, ať už právo shromažďovat se, demonstrovat nebo právo na svobodu projevu.“

13. Chování contra bonos mores bylo popsáno jako „jednání, které je spíše špatné než správné z pohledu většiny našich současných spoluobčanů“ (per soudce Nejvyššího soudu Glidewell v Hughes v. Holley /1988/ 86 Zprávy o odvoláních v trestních věcech 130).
14. V R. v. Sandbach, ex parte Williams (/1935/ Zprávy Královské poroty 192) odmítl senát Nejvyššího soudu názor, že nikdo nemůže být podmíněným odsouzením nucen k dobrému chování, pokud neexistuje důvod domnívat se, že došlo k narušení veřejného pořádku. Tak jako v případě vynucení dodržování veřejného pořádku podmíněným odsouzením musí před příkazem k dobrému chování existovat důvod k domněnce, že dojde k opakování jednání, proti kterému byla vznesena stížnost.
15. Podmíněné odsouzení
16. Soudci nižšího nebo smírčího soudu mají pravomoc k rozhodnutí o podmíněném odsouzení podle zákona o smírčích soudech z roku 1980 (dále „zákon z roku 1980“), podle zvykového práva a podle zákona o smírčích soudcích z roku 1361 (dále „zákon z roku 1361“).

Rozhodnutí o podmíněném odsouzení vyžaduje, aby podmíněně odsouzená osoba podepsala záruku, že nebude porušovat veřejný pořádek, nebo aby soud prostřednictvím jím stanovené peněžní částky danou osobu k dodržování veřejného pořádku a dobrému chování po určené období zavázal. Pokud tato osoba odmítne splnit stanovené podmínky, může ji soud umístit do vězení až na dobu šesti měsíců v případě, že rozhodnutí bylo učiněno podle zákona z roku 1980, nebo na neomezenou dobu, pokud bylo rozhodnutí učiněno podle zákona z roku 1361 nebo v souladu se zvykovým právem. Pokud je nařízení soudu porušeno během určeného období, peněžní částka složená podmíněně odsouzenou osobou propadá. Rozhodnutí o podmíněném odsouzení nemá charakter odsouzení v

trestní věci (R. v. County of London Quarter Sessions, ex parte Metropolitan Police Commisioner /1948/ 1 Zprávy Královské poroty 670).

1. Podmíněné odsouzení podle zákona o smírčích soudech z roku 1980
2. Oddíl 115 zákona z roku 1980 stanovuje:

„(1) Pravomoc smírčího soudu rozhodnout na základě stížnosti jedné osoby požadující, aby jiná osoba podepsala záruku (bez ručení nebo s ručením), že bude dodržovat veřejný pořádek a bude se řádně chovat vůči stěžovateli, bude vykonávána prostřednictvím nařízení o stížnosti.

…

(3) Pokud ten, komu bylo smírčím soudem podle paragrafu 1 nařízeno, aby podepsal záruku (bez ručení nebo s ručením), že bude dodržovat veřejný pořádek a řádně se chovat, toto nařízení nesplní, může být soudem zbaven svobody na dobu ne delší než 6 měsíců."

2. Podmíněné odsouzení ve zvykovém právu a podle zákona o smírčích soudcích z roku 1361
3. Vedle statutárního řízení mají smírčí soudy pravomoc danou osobu podmíněně odsoudit podle zvykového práva a podle zákona z roku 1361. Tato pravomoc dovoluje soudům, aby v jakémkoliv stadiu řízení podmíněně odsoudily kteréhokoliv účastníka řízení, pokud dojdou k názoru, že chování této osoby narušuje veřejný pořádek nebo že její jednání bylo contra bonos mores. Soudcům není dovoleno připojovat specifické podmínky k nařízení o podmíněném odsouzení.
4. Odvolání
5. Proti nařízení soudu, aby daná osoba podepsala záruku, že bude dodržovat veřejný pořádek a řádně se chovat, se lze odvolat buď k Vrchnímu soudu nebo ke Korunnímu soudu. Odvolání k Vrchnímu soudu je omezeno na právní otázky a soud se jím zabývá jako uzavřeným případem. Odvolání ke Korunnímu soudu probíhá v souladu se zákonem o smírčích soudech (odvolání proti rozhodnutí o podmíněném odsouzení) z roku 1956, oddíl 1, jako nové přelíčení všech skutkových a právních otázek.
6. Zpráva Právní komise ohledně podmíněného odsouzení
7. V reakci na žádost Lorda kancléře o přezkoumání pravomocí týkajících se podmíněného odsouzení zveřejnila Právní komise (útvar pro reformu pozitivního práva pro Anglii a Wales) v roce 1994 zprávu nazvanou „Podmíněné odsouzení", ve které shledala, že:

„4.34. Považujeme odvolávání se na contra bonos mores a na narušení veřejného pořádku jako na definiční základ ospravedlňující rozhodnutí o podmínečném odsouzení za velmi pochybné a v rozporu se základními principy přirozené spravedlnosti. Protože nařízení zavazující někoho k řádnému chování je učiněno v tak obecných termínech, neurčuje vzhledem k osobě podmíněně odsouzené dostatečně přesně, jakého jednání se má vyvarovat, aby se vyhnula užití sankcí směřovaných proti ní.

…

6.27. Zjišťujeme, že existují podstatné námitky principiálního charakteru proti zachování podmíněného odsouzení jakožto nástroje k donucení osob, aby respektovaly veřejný pořádek nebo aby se řádně chovaly. Tyto námitky ve stručnosti jsou, že jednání, které může být základem k podmíněnému odsouzení, je příliš nejasně definováno; že rozhodnutí o podmíněném odsouzení jsou činěna v příliš nejasných pojmech a mohou tak být eventuálně nespravedlivá; že pravomoc uvěznit někoho, pokud odmítne souhlasit s podmíněným odsouzením, je anomální; že nařízení, která omezují svobodu subjektu, mohou být učiněna bez použití trestních nebo jakýchkoliv jiných důkazů; že svědkové, stěžovatelé nebo dokonce obžalovaný zproštěný viny mohou být podmíněně odsouzeni bez přiměřeného předchozího sdělení ohledně obžaloby nebo stížnosti proti nim." (Zpráva Právní komise

č. 222)

Právní komise doporučila zrušení pravomoce podmíněně odsuzovat.

ŘÍZENÍ PŘED KOMISÍ

20. Stěžovatelé se 19. srpna 1994 odvolali ke Komisi. Podle jejich vyjádření došlo k porušení článků 5, 10 a 11 Úmluvy.
21. Komise označila dne 26. června 1996 stížnost č. 25594/94 za částečně přípustnou. Ve své zprávě z 6. července 1998 (dřívější článek 31 Úmluvy) vyjádřila názor, že došlo k porušení článku 10 Úmluvy (dvaceti pěti hlasy ku čtyřem).

KONEČNÉ NÁVRHY PŘEDLOŽENÉ SOUDU

22. Vláda požádala Soud, aby shledal, že skutková zjištění v rámci tohoto případu nepředstavují porušení Úmluvy. Stěžovatelé požádali Soud, aby konstatoval porušení článku 10 Úmluvy a kompenzoval jejich výdaje.

PRÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

1. Rozsah případu před Soudem
2. Stěžovatelé předložili Komisi stížnost podle článku 11 Úmluvy (viz výše odstavec 20).
3. Soud neviděl důvod zabývat se touto stížností nezávisle (viz, například, rozsudek Stallinger a Kuso v. Rakousko ze dne 23. dubna 1997, Reports of Judgements and Decisions 1997-II, str. 680, § 52).
4. Údajné porušení článku 10 Úmluvy
5. Stěžovatelé tvrdili, že došlo k porušení článku 10 Úmluvy. Zvláště tvrdili, že konstatování, že jejich chování bylo contra bonos mores, a následné podmíněné odsouzení představovalo zásah do jejich práv podle článkem 10, který nebyl „stanoven zákonem“ v rámci významu onoho ustanovení.

Relevantní části článku 10 stanovují následující:

„1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. …

2. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti a odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu … veřejné bezpečnosti, předcházení nepokojům a zločinnosti … ochrany pověsti nebo práv jiných …“
3. Soud musí určit, zda případ představuje zásah do práva stěžovatelů na svobodu projevu, a pokud ano, zda tento zásah byl „stanoven zákonem“, sledoval legitimní cíl a zda byl „nutný v demokratické společnosti“ v mezích významu článku 10 § 2.
4. Existence zásahu do práva stěžovatelů na svobodu projevu
5. Stěžovatelé, „narušitelé honu“, narušili Portmanský hon dne 3. března 1993. Bylo zahájeno řízení, v jehož důsledku byli stěžovatelé podmíněně odsouzeni k pokutě 100 liber, pokud by v příštích dvanácti měsících narušili veřejný pořádek nebo se řádně nechovali.
6. Soud připomíná skutečnost, že řízení byla vedena proti stěžovatelům z důvodu jejich chování při protestu proti honu na lišku, kterým tento hon narušili. Je pravda, že protest svou formou znemožnil aktivitu, kterou stěžovatelé neschvalovali, Soud však považuje tento protest za formu vyjádření názoru v mezích článku 10 (viz rozsudek ve věci Steel a další v. Spojené království ze dne 23. září 1998, Reports 1998-VII, str. 2742, § 92). Opatření učiněná proti stěžovatelům proto byla zasahováním do jejich práva na svobodu projevu.

7. Zda zasahování bylo „stanoveno zákonem“
8. Vláda uvedla, že koncepty narušení veřejného pořádku a chování contra bonos mores jsou dostatečně přesné na to, aby splňovaly podmínky článku 10 § 2 stanovující, že veškerá omezení svobody projevu musí být „stanovena zákonem“. Ve zvláštním odkazu na koncept contra bonos mores uznala Vláda, že se jedná o širokou definici, ale prohlásila, že takový rozsah je nutný ke splnění účelu zákona a dostatečný, aby splnil požadavky Úmluvy. Vláda uvedla, že pravomoc rozhodovat o podmíněném odsouzení s cílem zajistit řádné chování subjektu přestavuje pro soudce velmi důležitý nástroj při kontrole asociálního chování, které může případně eskalovat do kriminálního chování. Vláda také poznamenala, že široká definice usnadňuje výkon spravedlnosti s ohledem na měnící se sociální poměry a společenská měřítka přijatelného chování. Vláda nesouhlasila se závěrem Komise, že neexistuje objektivní prvek, který by občanovi pomohl usměrňovat jeho chování, a poukázala na případ Chorherr, ve kterém byl správní přestupek zapříčiňující „narušení veřejného pořádku chováním, které může být obtěžující“ klasifikován jako spadající pod pojem „stanoven zákonem“ (věc Chorherr v. Rakousko, rozsudek z 25. srpna 1993, Série A. č. 266-B, str. 35-36, § 25). Vláda také poukázala na test, který tvoří součást anglického práva a který pro účely zákona o krádežích z roku 1968 a 1978 určuje, zda daná osoba jednala „neupřímě“. Tento test je, alespoň částečně, standardem pro běžné rozumné a čestné lidi. Dále poukázala Vláda test určující, zda určitý článek nebo publikace mají charakter pomluvy, jinými slovy zda by určitý výrok snížil danou osobu v očích normálně uvažujících členů společnosti. Nakonec Vláda uvedla, že s ohledem na skutkovou podstatu případu měli stěžovatelé vědět, že to, co dělají, je contra bonos mores, a že měli vědět, že se mají takového chování vyvarovat v budoucnu – jednali způsobem, který záměrně rušil zákonné jednání jiných, a neměli pochybovat o tom, že jejich chování je protiprávní a nemělo by být opakováno. Vláda připomněla, že Soudu se týká případ jemu předložený spíše než slučitelnost vnitrostátního práva s Úmluvou in abstracto.
9. Stěžovatelé s odkazem na zprávu Komise a na zprávu Právní komise (viz výše odstavec 19) vyjádřili názor, že zákon o chování contra bonos mores neobsahuje dostatečná objektivní kritéria ke splnění požadavků článku 10 § 2. Dále prohlásili, že nařízení nejednat contra bonos mores nemohlo být stanoveno zákonem, protože neurčovalo, co subjekt tohoto nařízení smí nebo nesmí v souladu se zákonem činit.
10. Soud připomíná, že jedním z požadavků vyplývajících z výrazu „stanoveno zákonem“ je předvídatelnost. Norma nemůže být považována za právo, pokud není formulována s dostatečnou přesností, aby tak občanovi umožnila přizpůsobit své chování. I když je přesnost zákona vysoce žádoucí, může na druhou stranu vést k přílišné rigiditě a zákon musí držet krok s měnícími se okolnostmi. Míra přesnosti vyžadovaná vnitrostátním právem, které v žádném případě nemůže ošetřit každou možnou eventualitu, závisí do značné míry na obsahu daného právního nástroje, na oblasti, kterou má pokrýt, a na počtu a postavení těch, ke kterým je směřován (viz obecně v této souvislosti věc Rekvényi v. Maďarsko*) /GC/, č. 25390/94, § 34, ECHR 1999-III).
11. Soud dále připomíná, že předběžné odmítnutí svobody projevu musí být podrobeno velmi pečlivému zkoumání (viz, v kontextu nutnosti předběžného odmítnutí, rozsudek ve věci Sunday Times v. Spojené království /č. 2/ z 26. listopadu 1991, Série A č. 217, str 29-30 § 51).
12. Soud se pro účely článku 5 Úmluvy již zabýval tématem „zákonnosti“ nařízení o podmíněném odsouzení ve věcech týkajících se veřejného pořádku a řádného chování ve výše zmíněném rozsudku Steel a další. V tomto případě Soud shledal, že prvky narušení veřejného pořádku byly přiměřeně definovány anglickým právem.
13. Soud se dále zabýval otázkou, zda rozhodnutí o podmíněném odsouzení byla v onom případě dostatečně specifická, aby mohla být popsána jako „rozhodnutí vydaná soudem podle zákona“ v mezích článku 5 § 1 písm. b) Úmluvy. V odstavci 76 výše zmíněného rozsudku Soud poznamenal, že:

„… rozhodnutí byla vyjádřena spíše neurčitými a obecnými termíny; výraz «řádně se chovat» je zvláště nepřesný a neposkytuje osobě podmíněně odsouzené dostatečný návod k tomu, jak se má chovat, aby se nedopustila narušení veřejného pořádku. V případě jednotlivých stěžovatelů bylo však rozhodnutí o podmíněném odsouzení učiněno poté, co se tito dopustili narušení veřejného pořádku. Po zvážení všech okolností shledává Soud, že v daném kontextu bylo dostatečně jasné, že se od stěžovatelů požadovalo zdržet se v období budoucích dvanácti měsíců dalších, podobných narušení veřejného pořádku."

Soud také označil požadavek článku 10 § 2, že zásah do výkonu práva na svobodu projevu musí být „stanoven zákonem", za podobný požadavku stanovenému článkem 5 § 1, že jakékoliv zbavení svobody musí proběhnout „podle zákona".

35. Specifikem tohoto případu je, že se jedná o zasahování do svobody projevu nikoliv formou sankce uložené stěžovatelům za chování určitého typu, ale spíše nařízením, aby stěžovatelé v budoucnu nenarušovali veřejný pořádek a řádně se chovali. Podmíněné odsouzení tak mělo čistě hypotetický efekt. Nevyžadovalo, aby bylo konstatováno narušení veřejného pořádku. Případ je proto odlišný od případu Steel a další, ve kterém byla řízení proti prvnímu a druhému stěžovateli vedena z důvodu narušení veřejného pořádku, kterých se tito stěžovatelé, jak bylo později zjištěno, dopustili.
36. Soud musí zvážit otázku, zda je chování contra bonos mores pro účely článku 10 § 2 přiměřeně definováno.
37. Soud připomíná, že ve svém rozsudku Steel a další poznamenal, že výraz „řádně se chovat" „je zvláště nepřesný a neposkytuje osobě podmíněně odsouzené dostatečný návod k tomu, jak se má chovat, aby se nedopustila narušení veřejného pořádku". Toto konstatování platí stejně i pro tento případ, v němž stěžovatelé nebyli obviněni z žádného trestného činu a bylo zjištěno, že se nedopustili narušení veřejného pořádku.
38. Soud dále zjišťuje, že chování contra bonos mores je definováno jako chování, které je „spíše špatné než správné z pohledu většiny našich současných spoluobčanů" (viz výše odstavec 13). Soud nemůže souhlasit s Vládou, že tato definice má stejný objektivní prvek jako chování, které „může být obtěžující" (viz výše odstavec 29). Soud konstatuje, že otázka, zda chování „může být obtěžující", je otázkou směřující k samé podstatě zakázaného chování: jedná se o chování, jehož pravděpodobným důsledkem je obtěžování jiných. Definice narušování veřejného pořádku uvedená v případu Percy v. generální prokurátor (viz výše odstavec 11) zahrnující chování, jehož přirozeným důsledkem by bylo vyvolání násilné chování druhých, také popisuje chování s odkazem na jeho dopad. Chování, které je „spíše špatné než správné z pohledu většiny našich současných spoluobčanů", není, na druhou stranu, jakkoliv definováno, je pouze označeno za „špatné" podle názoru většiny občanů.
39. Soud také nemůže souhlasit s Vládou, že další jí uvedené příklady chování, které je definováno s odkazem na standardy očekávané většinovou společností, se podobají chování contra bonos mores, protože v každém případě citovaném Vládou je uvedený příklad pouhým prvkem širší definice zakázaného jednání.
40. Se zvláštním odkazem na skutkovou podstatu projednávaného případu nesouhlasí Soud s názorem, že stěžovatelům muselo být jasné, co jim bylo zakázáno činit během období jejich podmíněného odsouzení. Zatímco v případě Steel a další byli stěžovatelé shledáni vinnými z narušení veřejného pořádku a Soud konstatoval, že je zjevné, že podmínečné odsouzení se vztahovalo na chování podobné tomu, jehož se stěžovatelé již dopustili, v tomto případě se stěžovatelé narušení veřejného pořádku nedopustili a při uvážení výše zmíněného nedostatku přesnosti nemůže být určeno, že s jistotou věděli, jakého jednání se nemají do budoucna dopouštět.
41. Soud konstatuje, že rozhodnutí, kterým byli stěžovatelé podmíněně odsouzeni pro případ, že by narušovali veřejný pořádek nebo se chovali contra bonos mores, není „stanoveno zákonem" v

souladu s podmínkami článku 10 § 2 Úmluvy.

42. Za těchto okolností není nutné, aby se Soud zabýval ostatními spornými body vyvstávajícími podle článku 10 Úmluvy.
43. Z toho vyplývá, že došlo k porušení článku 10 Úmluvy.

III. Aplikace článku 41 Úmluvy

44. Článek 41 Úmluvy stanovuje:

„Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přizná Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění."

1. Náklady a výdaje
2. Stěžovatelé žádali dohromady o 6000 liber plus daň z přidané hodnoty jako kompenzaci nákladů a výdajů při řízení ve Strasbourgu, minus částky, které obdrželi cestou právní pomoci před Soudem a Komisí. Vláda s tímto návrhem souhlasila.

Soud shledává, že žádost je přiměřená a náklady a výdaje by tudíž měly by být kompenzovány v plné výši.

1. Úrok z prodlení
2. Podle informací dostupných Soudu činí úroková sazba stanovená v Anglii a Walesu v době přijetí rozsudku 7,5 % ročně.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD:

1. Potvrzuje jednomyslně, že není nutné zkoumat stížnost stěžovatelů podle článku 11 Úmluvy.
2. Potvrzuje šestnácti hlasy k jednomu, že došlo k porušení článku 10 Úmluvy;
3. Potvrzuje jednomyslně

(a) že příslušný stát zaplatí stěžovatelům ve lhůtě tří měsíců 6000 liber za náklady a výdaje spolu s jakoukoliv účtovatelnou daní z přidané hodnoty a s odečtením částek hrazených formou právní pomoci;

(b) že je splatný jednoduchý úrok o roční výši 7,5 % od uplynutí výše stanovené tříměsíční lhůty do urovnání.

Vyhotoveno v anglickém a francouzském jazyce a vyhlášeno na veřejném zasedání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 25. listopadu 1999.

Paul MAHONEY

tajemník

Luzius WILDHABER

předseda

*) Viz výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu – přílohový sešit XXI/2000, Rozhodnutí ES o stížnosti č. 25390/94, str. 2.